

Sektionen för lokal och regional utveckling
Eva Marie Rigné
Sektionen för styrning och verksamhetsutveckling
Klas Danerlöv

Utbildningsdepartementet
10333 STOCKHOLM

Innovation som drivkraft – från forskning till nytta (SOU 2020:59)

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) tackar för möjligheten att lämna synpunkter på betänkandet SOU 2020:59 *Innovation som drivkraft – från forskning till nytta*.

SKR delar uppfattningen att det är av stor vikt att det statliga innovationsstödet utformas på ett sådant sätt att Sveriges ansevärda statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation (FUI) kommer till nytta, och sprids i det omgivande samhället. Det gäller i både det privata näringslivets verksamhet och den offentliga verksamhet som förbundets medlemmar kommuner och regioner ansvarar för.

SKR anser också att det är värdefullt med en översyn mot bakgrund av att nationella och internationella studier visat att dagens system är fragmenterat och svårnavigerat. Det finns all anledning att försöka effektivisera innovationsstödet och förenkla och tillgängliggöra dess struktur.

SKR:s kommentarer utgår från ett systemperspektiv på det nationella innovationsstödsystemet, och i synnerhet relationerna mellan de olika delar av detta som å ena sidan staten, och å andra sidan, aktörer som regioner och kommuner ansvarar för.

- SKR tillstyrker förslaget att högskolornas arbete med nyttiggörande ska följas upp och utvärderas,
- SKR har inget att invända emot förslaget att regeringen ska kunna tilldela två eller flera lärosäten ett gemensamt innovationskontor inom ett avgränsat område,
- SKR har inga synpunkter på utredningens förslag att anslå statliga medel om 5-20 miljoner kronor/innovationskontor men anser att en generell förstärkning av statligt innovationsstöd i första hand bör utgöras av förstärkning av medel till innovationsmyndigheten Vinnova att fördela till aktörer från näringsliv, kommuner, regioner, och andra statliga myndigheter utöver lärosäten,
- SKR har inget att invända emot förslagen som rör olika stödfunktioner inom lärosätena men ifrågasätter om ett nytt nationellt centrum för entreprenörskap ska inrättas – i stället kan bättre samordning ske av de många olika statliga aktörer som idag arbetar med att stimulera entreprenörskap i högskolan,
- SKR tillstyrker förslaget att statliga forskningsfinansiärer ska påverka attityder inom lärosätena till nyttiggörande av forskning i en mer positiv riktning,

- SKR har inget att invända emot förslaget att varje högskola ska få inrätta eget holdingbolag och bemyndigas att använda medel för nyttiggörande,
- SKR har inga synpunkter på inrättandet av ett gemensamt Finansieringsbolag och dess föreslagna inriktning.

Sveriges Kommuner och Regioners synpunkter

Innovationslandet Sverige

Utredningsdirektiven avgränsar utredarens arbete till innovationsstödstrukturen vid universitet och högskolor (UoH). Det innebär att betänkandets förslag begränsas till en specifik del av det nationella innovationssystemet. SKR delar i allt väsentligt den analys av sociologiska och historiska förutsättningar för innovation som utredningen utvecklar.

Det är ett rimligt och legitimt intresse hos samhället att vilja ha nytta och avkastning av de stora investeringar av allmänna medel som görs i FUI-verksamhet. Utredningen formulerar det på s. 17 som:

”Om högskolorna ska fylla den viktiga roll för en hållbar utveckling som samhället har rätt att förvänta sig, behövs goda lösningar för att de i än högre utsträckning ska kunna bidra till nya lösningar som leder till ökad konkurrenskraft, mindre miljöpåverkan och nya jobb”.

Forskningsfältet ”science and technology and studies” (STS) har under de senaste drygt fyrtio åren påvisat att den traditionella modellen för hur innovation och nyttiggörande av kunskap går till; med en styrbar top-down-process av sekventiell grundforskning-tillämpning-innovation, är missvisande. Inte minst spelar inkrementellt utvecklingsarbete i praktiska verksamheter i olika samhällssektorer en mycket större roll för framgångsrik innovation än grundforskning.

Den utformning av innovationsstödsystemet vid lärosätena med innovationskontor och holdingbolag som finns idag bygger dock i stor utsträckning på den traditionella modell som refererats ovan. De är alltså en intern angelägenhet för lärosätena snarare än det omgivande samhället i övrigt.

SKR ser inte att utredningens förslag på något avgörande sätt förändrar detta. Det är begripligt utifrån utredningens direktiv men beklagligt utifrån behovet av att utveckla just gränssnitten och samverkan mellan innovationsverksamheten inom högskolorna, och omkringliggande samhällande.

SKR vill också påtala att det ännu föreligger kunskapsluckor vad avser de delar av innovationssystemet som ligger utanför universitet och högskolor.

Denna del av det svenska forsknings- och innovationslandskapet är stätt i förändring men växande (även om en effekt av Covid-19-pandemin blivit att ickestatligt finansierad FUI minskat sin andel av helheten). SKR vill med detta uppmärksamma att det finns en innovationspraktik som ligger utanför lärosätena och där lösningar på

de av utredningen inledningsvis exemplifierade samhällsutmaningarna liksom många andra utvecklas på lokal och regional nivå. Denna är ännu till stora delar utforskad. Utredningen anger att tidsskäl förhindrat behandlingen av frågor om kommunal och regional utveckling, vilket SKR beklagar då det sannolikt genererat värdefull kunskap om gränssnitten mellan den högskolebaserade innovationsverksamheten och den som drivs lokalt och regionalt.

Utredningens analys utifrån direktivets frågeställningar

Förmedling av uppdragsutbildning lyfts av utredningen fram som en del av holdingbolagens verksamhet vilken inte har den omfattning som kunnat förväntas, eller har vuxit, trots justeringar av regelverket i syfte att stimulera högskolorna att utveckla och erbjuda detta (s. 135ff).

SKR vill i sammanhanget ta upp att detta inte är en helt oproblematiserad verksamhet i relation till högskolans ordinarie utbud av grundutbildning med yrkesinriktning som motsvarar arbetslivets behov. I sitt remissvar på Styr- och resursutredningen (SOU 2019:6) framförde förbundet att det förekommer att lärosäten lägger utbildningsmoment som enligt SKR:s mening borde ingå i reguljär grundutbildning som uppdragsutbildning för att öka sina intäkter.

Nyttiggörandebegreppets breddande

”Nyttiggörande” diskuteras och stor vikt läggs inledningsvis vid en bredare definition av begreppet. Utredningen framför att nyttiggörande inte enbart handlar om praktiska tillämpningar, kommersialisering, patent m.m. (som ofta pekats ut som mått på nyttiggörande) utan att alla typer av kunskapsutveckling genom högre utbildning och samverkan bör ingå.

SKR anser att det är positivt med denna bredare definition men att utredningens förslag ändå utformas utifrån ett fokus på kommersialisering, vilket är begripligt utifrån omständigheten att det är vad innovationskontor och holdingbolag inriktat sin verksamhet på.

SKR anser dock att det är positivt med klargörande av nyttiggörandebegreppets vidgade innebörd i högskoleförordningen i enlighet med utredningens förslag. Förbundet anser dessutom att det är positivt att högskolans styrelse åläggs ett ansvar för nyttiggörandearbete.

SKR anser också att statliga investeringar i innovationsstöd ska följas upp och utvärderas, och instämmer i utredningens förslag på denna punkt.

Steg mot mer effektivt nyttiggörande

I syfte att åskådliggöra nyttiggörande skissar utredningen en fyrstegstrappa för implementering av den stödstruktur som föreslås.

Här utpekas ett särskilt ansvar för Universitetskanslersämbetet (UKÄ) att följa upp högskolornas nyttiggörandearbete och Vinnova att utvärdera detsamma.

SKR tillstyrker detta och noterar också som positivt att utredningen understryker vikten av att genom implementeringen av en ny innovationsstödstruktur kontinuerligt involvera omgivande samhälle. Det kommer också enligt förbundets bedömning att generera ny kunskap om innovationsstödet funktionalitet.

Vad gäller förslag till finansiering av innovationskontor genom ökade anslag till dessa anser dock SKR att det generellt är mer önskvärt att förstärka den finansiering som kanaliseras via Vinnovas utlysningar och tillgängliggörs för inte bara högskolan utan andra aktörer, som kommuner, regioner och näringsliv att ta del av.

Stödfunktioner och lärande

Betänkandet pekar på behovet av att få såväl högskolorna som organisationer, som dess personal och studenter, att värdesätta nyttiggörande. Bland annat vill utredaren se strategiskt arbete med bättre kunskap om och tillvaratagande av immaterialrätt; inrättande av ett nationellt center för entreprenörskap och att Statens Arbetsgivarverk ska kartlägga hinder för personrörlighet mellan sektorer; samt att hinder för nyttiggörande av resultat ska kartläggas av Vinnova, Vetenskapsrådet, och UKÄ i samarbete med arbetsgivarorganisationerna Svenskt Näringsliv och SKR.

SKR har inga synpunkter på förslag som rör olika stödfunktioner inom lärosätena men ifrågasätter om ett nytt nationellt centrum för entreprenörskap ska inrättas – i stället kan bättre samordning ske av de många olika statliga aktörer som idag arbetar med att stimulera entreprenörskap i högskolan, särskilt då slutmålet är att förenkla den nationella innovationsstödstrukturen.

SKR tillstyrker förslaget att statliga forskningsfinansiärer ska påverka attityder inom lärosätena till nyttiggörande av forskning i en mer positiv riktning.

SKR menar att hinder för intersektoriell personrörlighet är väl kända sedan länge och att en ny kartläggning inte behövs utan att uppdrag omgående kan ges till SAV att efter samråd med övriga arbetsgivarorganisationer komma med förslag på konstruktiva åtgärder vilka kan implementeras av samtliga lärosäten.

SKR medverkar givetvis också gärna i den fortsatta diskussionen kring ett förbättrat samhällsligt nyttiggörande av forskning och innovation med regeringskansliet såväl som berörda statliga myndigheter.

Sveriges Kommuner och Regioner

Staffan Isling

Gunilla Glasare